

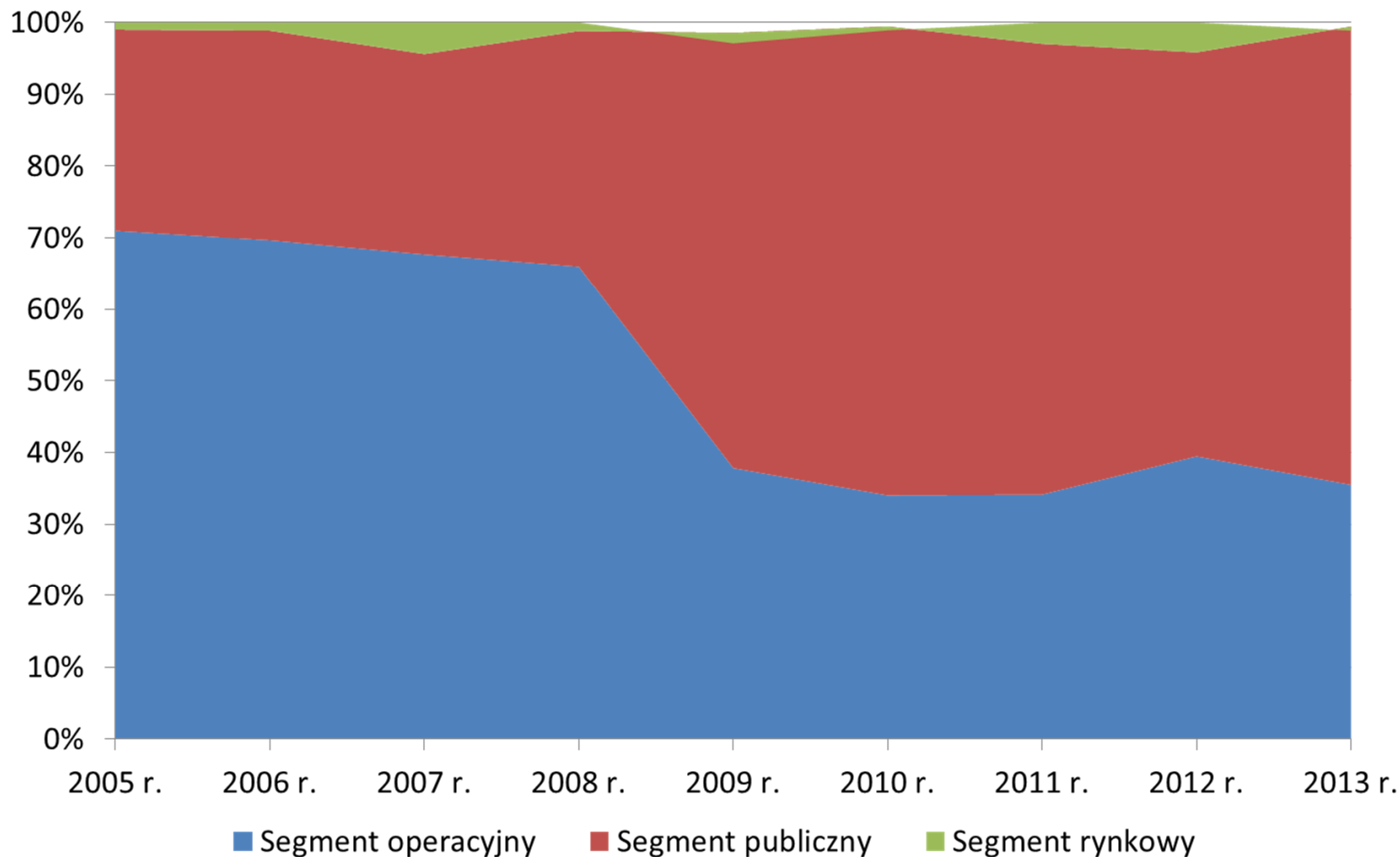

Budżetowe uwarunkowania konkurencyjności rolnictwa

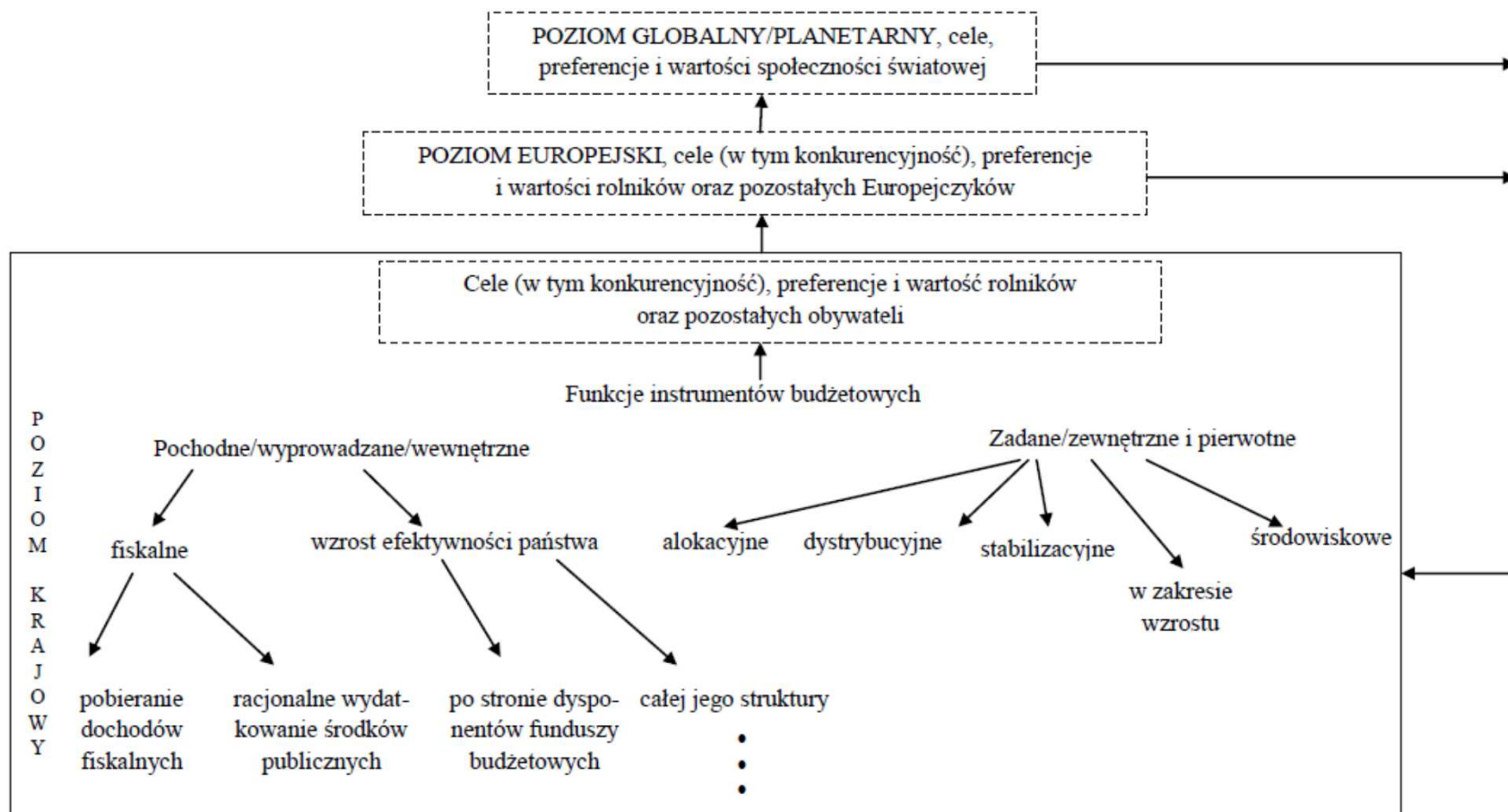
Jacek Kulawik, Joanna Pawłowska-Tyszko, Adam Wąs,
Barbara Wieliczko, Edward Majewski

IERiGŻ-PIB

Struktura źródeł funduszy w % w latach 2005-2013 w rolnictwie polskim

Instrumenty budżetowe w hierarchii celów, preferencji i wartości oraz w kontekście konkurencyjności

Przewagi konkurencyjne w rolnictwie

- **Efektywnościowo/produktywnościowa**
- **Bazująca na innowacjach i przedsiębiorczości**
- **Odwołująca się do społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR – *Corporate Social Responsibility*)**
- **Bazująca na koncepcji tworzenia wartości wspólnej, gospodarczej i społecznej (CSV – *Creating Shared Value*)**

Potencjalny wpływ WPR na przewagi konkurencyjne w rolnictwie

	Efektywnościowo/ produktywnościowa	Bazująca na innowacjach i przedsiębiorczości	Odwołująca się do społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)	Bazująca na koncepcji tworzenia wartości wspólnej, gospodarczej i społecznej (CSV – <i>Creating Shared Value</i>)
I FILAR	-	-	-	-
II FILAR	+/-	+/-	+/-	+/-

Potencjalny wpływ WPR na realizację celów budżetowych

	Alokacyjne	Dystrybucyjne	Stabilizacyjne	W zakresie wzrostu	Środowiskowe
I FILAR	+	+	+	+/-	+/-
II FILAR	+	+	+	+/-	+/-

Wniosek 1

Cząstkowe, jednookresowe analizy stosowania poszczególnych wydatków budżetowych w rolnictwie UE pokazują, że ich wpływ na tradycyjnie rozumianą konkurencyjność jest bardzo zróżnicowany. Dzieje się tak głównie z powodu wielokanałowego ich oddziaływania, często przeciwstawnego. W sumie jednak przeważa ich wpływ negatywny.

OGRANICZENIA ŚRODOWISKOWE W REFORMACH WPR

- **Wprowadzenie kwot mlecznych,**
- **Dyrektywa azotanowa,**
  - **limit azotu z nawozów organicznych (170 kg N/ha),**
- **zachęty do ekstensyfikacji produkcji,**
- **set-aside,**
- **wprowadzenie wymogów wzajemnej zgodności**
- **programy rolnośrodowiskowe.**

OGRANICZENIA ŚRODOWISKOWE WPR 2014-2020

ZAZIELENIENIE WPR:

- utrzymanie cross-compliance,
- wprowadzenie *EFA*,
- *dywersyfikacja upraw*,
- *utrzymanie TUZ*.

KONKURENCYJNOŚĆ

- **“Rarely has a term in public discourse gone so directly from obscurity to meaninglessness without an intervening period of coherence”
(Reich 1992)**
- **„Konkurencyjność” jest pojęciem często używanym ale nieokreślonym „ill-defined”.**

(Dechezleprêtre, Sato 2014)

DEFINICJA Z POZYCJI TEORII EKONOMII

F. S. Thorne (2004)

- Tradycyjna Teoria Handlu – Traditional Trade Theory
- Teoria Struktury Branży – Industrial Organisation Theory (SCP)
- Zarządzanie Strategiczne – Strategic Management

L. Latruffe, (2010)

- Ekonomia neoklasyczna – sukces w handlu
(mierniki: wskaźniki przewag komparatywnych, wskaźniki importu/exportu)
- Szkoła zarządzania strategicznego – koncentracja na strategiach przedsiębiorstw i strukturze branży
- Nie ma związku z teorią ekonomii – zdolność do stawiani konkurencji.

DEFINICJE KONKURENCYJNOŚCI

- Zdolność kreowania dużych umiejętności, osiąganie wysokiej produktywności, co pozwala na „*high wage economy*” (The UKs White Paper on competitiveness 1994).
- Zdolność kraju lub przedsiębiorstwa **do tworzenia większego bogactwa** niż konkurenci na rynku światowym (The World Competitiveness Report 1994).
- Trwały **wzrost standardów życia** narodów lub regionów przy tak niskim bezrobociu jak to tylko możliwe (EC, 2009).

DEFINICJE

KONKURENCYJNOŚCI II

- Konkurencyjny sektor (branża) to taki, który posiada trwałą zdolność do **zyskowego zdobywania i utrzymywania udziałów** rynkowych na krajowych i/lub zagranicznych rynkach. (Martin et al, 1991).
- Zdolność dostarczenia dóbr i usług w miejscu, formie i czasie pożądanym przez kupujących, **po cenach równych lub niższych** od cen oferowanych przez innych dostawców, które przynoszą dochód co najmniej pokrywający koszty alternatywne zastosowanych zasobów. (Freebairn, 1986).
- Zdolność dowolnego układu gospodarczego do **skutecznego funkcjonowania (trwania) i rozwoju** w warunkach istniejącej rywalizacji (Kulawik, 2014).

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ

CZAS

PRZESZŁA
(historyczna)

OBECNA
(rzeczywista)

PRZYSZŁA
(potencjalna)

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ				
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)	PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży	Sektor Gospodarka

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ				
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)	PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży	Sektor Gospodarka
SKALA (w eksporcie)	Mikro (firma)	Mezo (branża)	Makro (gospodarka kraju)	Mega (gospodarka grupy krajów)

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ					
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)		PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży		Sektor Gospodarka
SKALA (w eksporcie)	Mikro (firma)	Mezo (branża)	Makro (gospodarka kraju)		Mega (gospodarka grupy krajów)
ZASIĘG	Lokalny	Regionalny	Krajowy	Ponadnarodowy	Globalny

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ					
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)		PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży		Sektor Gospodarka
SKALA (w eksporcie)	Mikro (firma)	Mezo (branża)	Makro (gospodarka kraju)		Mega (gospodarka grupy krajów)
ZASIĘG	Lokalny	Regionalny	Krajowy	Ponadnarodowy	Globalny
PRZEDMIOT KONKUROWANIA	Udział w rynku			Czynniki produkcji (zasoby)	

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ					
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)		PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży		Sektor Gospodarka
SKALA (w eksporcie)	Mikro (firma)	Mezo (branża)	Makro (gospodarka kraju)		Mega (gospodarka grupy krajów)
ZASIĘG	Lokalny	Regionalny	Krajowy	Ponadnarodowy	Globalny
PRZEDMIOT KONKUROWANIA	Udział w rynku			Czynniki produkcji (zasoby)	
Firma DETER- MINANTY Sektor	<p>ZASOBY: naturalne, wytworzone przez człowieka</p> <p>KONTROLOWALNE: produktywność, jakość, efektywność, skala, marka,</p> <p>NIEKONTROLOWALNE: klimat, dostępność pracy,</p> <p>INSTYTUCJONALNE: wsparcie polityki gospodarczej, polityka środowiskowa, podatki, obciążenia biurokratyczne, doradztwo, certyfikacja</p> <p>INFRASTRUKTURALNE: magazynowanie, transport, dostępność technologii</p>				

KONKURENCJA / KONKURENCYJNOŚĆ					
CZAS	PRZESZŁA (historyczna)		OBECNA (rzeczywista)		PRZYSZŁA (potencjalna)
SKALA	Firmy w branży	Zintegrowany łańcuch podaży	Globalny łańcuch podaży		Sektor Gospodarka
SKALA (w eksporcie)	Mikro (firma)	Mezo (branża)	Makro (gospodarka kraju)		Mega (gospodarka grupy krajów)
ZASIĘG	Lokalny	Regionalny	Krajowy	Ponadnarodowy	Globalny
PRZEDMIOT KONKUROWANIA	Udział w rynku			Czynniki produkcji (zasoby)	
Firma DETER- MINANTY Sektor	<p>ZASOBY: naturalne, wytworzone przez człowieka</p> <p>KONTROLOWALNE: produktywność, jakość, efektywność, skala, marka,</p> <p>NIEKONTROLOWALNE: klimat, dostępność pracy,</p> <p>INSTYTUCJONALNE: wsparcie polityki gospodarczej, polityka środowiskowa, podatki, obciążenia biurokratyczne, doradztwo, certyfikacja</p> <p>INFRASTRUKTURALNE: magazynowanie, transport, dostępność technologii</p>				
POMIAR	Wskaźniki odnoszące się do wymiany handlowej (np. DRC, RCA, EMS)		Wskaźniki efektywności (DEA, TFP,...)		Perspektywa zarządzania strategicznego (koszty, opłacalność, rentowność...)

WPŁYW OGRANICZEŃ ŚRODOWISKOWYCH NA KONKURENCYJNOŚĆ

PODEJŚCIE KLASYCZNE:

Ograniczenia środowiskowe rujną wyniki ekonomiczne regulowanych (zwykle silnie skażających środowisko) branż, ponieważ silny wzrost kosztów prowadzi do spadku produktywności i rentowności. Jeżeli istnieją różnice w regulacjach środowiskowych w stosunku do firm konkurujących na tych samych rynkach, może to wpłynąć na udziały w rynku.

PODEJŚCIE PORTERA (1991):

Według hipotezy Portera regulacje środowiskowe mogą powodować, że firmy i całe gospodarki staną się bardziej konkurencyjne w skali międzynarodowej poprzez zachęty do wdrażania przyjaznych dla środowiska innowacji, jakie nie miałyby miejsca bez presji instrumentów polityki środowiskowej.

REGULACJE ŚRODOWISKOWE A KONKURENCYJNOŚĆ W LITERATURZE

- Powodują mało znaczącą różnicę w produktywności i zatrudnieniu, nie zwiększają znacząco kosztów produkcji (*Kalt 1988, Tobey 1990, Sorsa 1994, Peterson and Valluru 2000*).
- Mają marginalne znaczenie dla międzynarodowej konkurencyjności (*Brouwer et al. 2012*).
- Ze względu na instrumenty towarzyszące (green box) ich wpływ na konkurencyjność jest zróżnicowany (*Colyer 2004*).

POTENCJALNY WPŁYW INSTRUMENTÓW WPR NA KONKURENCYJNOŚĆ

WPR	Gospodarstw z gospodarst- wami w UE	Sektor rolnictwa w UE	Rolnictwo UE na rynku światowym
Stymulowanie wzrostu produkcji rolniczej (np. dopłaty do cen środków produkcji)	0	+	+
Dyrektywa azotanowa	0	0	-
Wprowadzenie set-aside	0	0/-	-
Wprowadzenie Cross- compliance	0	+/-	-
Zazielenienie	+/-	+/-	+/-

WYNIKI ZAZIELENIE

Dochód rolniczy	CENY Z ROKU 2012		RÓŻNICA
	Baseline_2020 = 100	Green_2020	
W podziale na region FADN			
POLSKA	103,3%	104,0%	0,7%
Pomorze i Mazury (785)	100,4%	102,3%	1,9%
Wielkopolska i Śląsk (790)	102,7%	103,2%	0,5%
Mazowsze i Podlasie (795)	105,6%	105,9%	0,3%
Małopolska i Pogórze (800)	102,7%	102,9%	0,2%
W podziale na stopień dostosowania			
Zwolnione	104,5%	104,5%	0,0%
Zielone	106,9%	107,1%	0,3%
Brak dywersyfikacji	101,6%	101,7%	0,1%
Brak EFA	101,4%	102,4%	1,0%
Brak EFA i dywersyfikacji	97,6%	101,0%	3,5%

Podsumowując...

- Definicje konkurencyjności są bardzo zróżnicowane zależnie od umiejscowienia w teorii oraz poziomu prowadzonych badań;
- Nie jest jednoznacznie określony wpływ regulacji środowiskowych na konkurencyjność narodów, sektorów i firm - mogą zarówno obniżać, jak i poprawiać konkurencyjność;
- Planowane zmiany we WPR (2014-20) wydają się mieć ograniczony wpływ na konkurencyjność sektora i w sektorze rolnictwa, jakkolwiek mogą znacząco wpływać na konkurencyjność niektórych gospodarstw (zarówno pozytywnie jak i negatywnie).

Wniosek 2

Ekologizacja WPR może przejściowo nieco zredukować tradycyjnie rozumianą konkurencyjność rolnictwa, ale w okresie dłuższym wzmacnia trwałe, przyrodnicze jej podstawy. Warto jednak stale szukać rozwiązań, które rozluźniają związek między ww. ekologizacją a subsydiami oraz zmniejszają komponent redystrybucyjny w tych ostatnich.

Teza

- Instrumenty budżetowe różnokierunkowo oddziałują na konkurencyjność rolnictwa a ponadto zorientowane są równocześnie na osiągnięcie innych ważnych celów społeczno-ekonomicznych. To bardzo utrudnia oszacowanie ich sumarycznego, czystego wpływu na konkurencyjność.

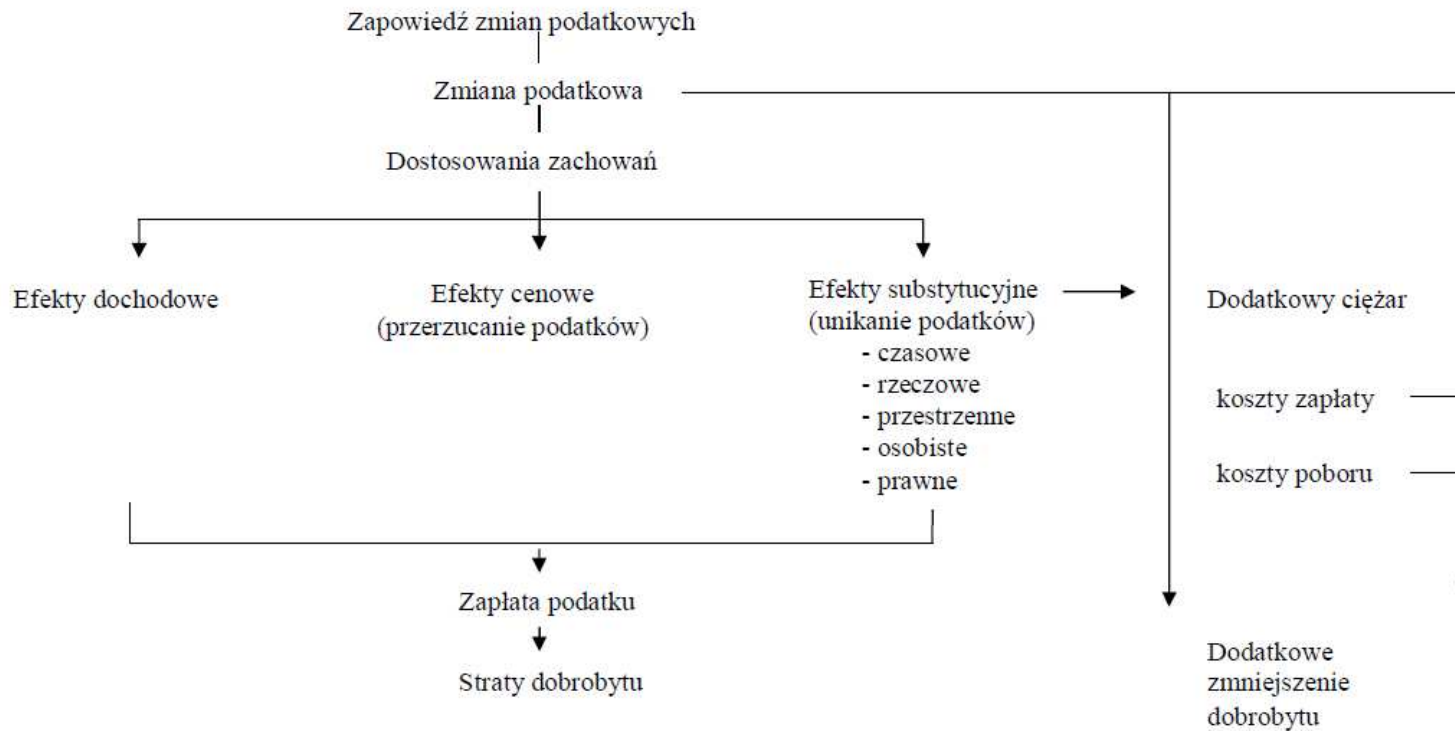
Potencjalny wpływ podatków i ubezpieczeń na przewagi konkurencyjne w rolnictwie

	Efektywnościowa/ produktywnościowa	Bazująca na innowacjach i przedsiębiorczości	Odwołująca się do społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)	Bazująca na koncepcji tworzenia wartości wspólnej, gospodarczej i społecznej (CSV)
Podatek rolny	+	-	++	++
Podatek dochodowy	-	++	+	+
Podatek od działów specjalnych	+/-	+/-	-	-
Podatek VAT	+/-	+/-	+/-	+/-
Podatki od żywności śmieciowej	-	+	+	+
Podatki środowiskowe	-	+	+	+
Ubezpieczenia społeczne	+	+/-	++	+
Ubezpieczenia majątkowe	+	+/-	+	+
Ubezpieczenia upraw i zwierząt	+	+/-	+	+

Potencjalny wpływ podatków i ubezpieczeń na realizację celów budżetowych

	Alokacyjne	Dystrybucyjne	Stabilizacyjne	W zakresie wzrostu	Środowiskowe
Podatek rolny	+/-	-/+	-	+	+/-
Podatek dochodowy	+	+	+	+	+
Podatek od działów specjalnych	+/-	+/-	-	+	+
Podatek VAT	+	+	+	+	+/-
Podatki od żywności śmieciowej	+	+/-	+/-	+	+/-
Podatki środowiskowe	+	+/-	+/-	+	+
Ubezpieczenia społeczne	+	+	+/-	+	+/-
Ubezpieczenia majątkowe	-	-	+/-	+	+/-
Ubezpieczenia upraw i zwierząt	+	+	+/-	+	+

Skutki zmian opodatkowania

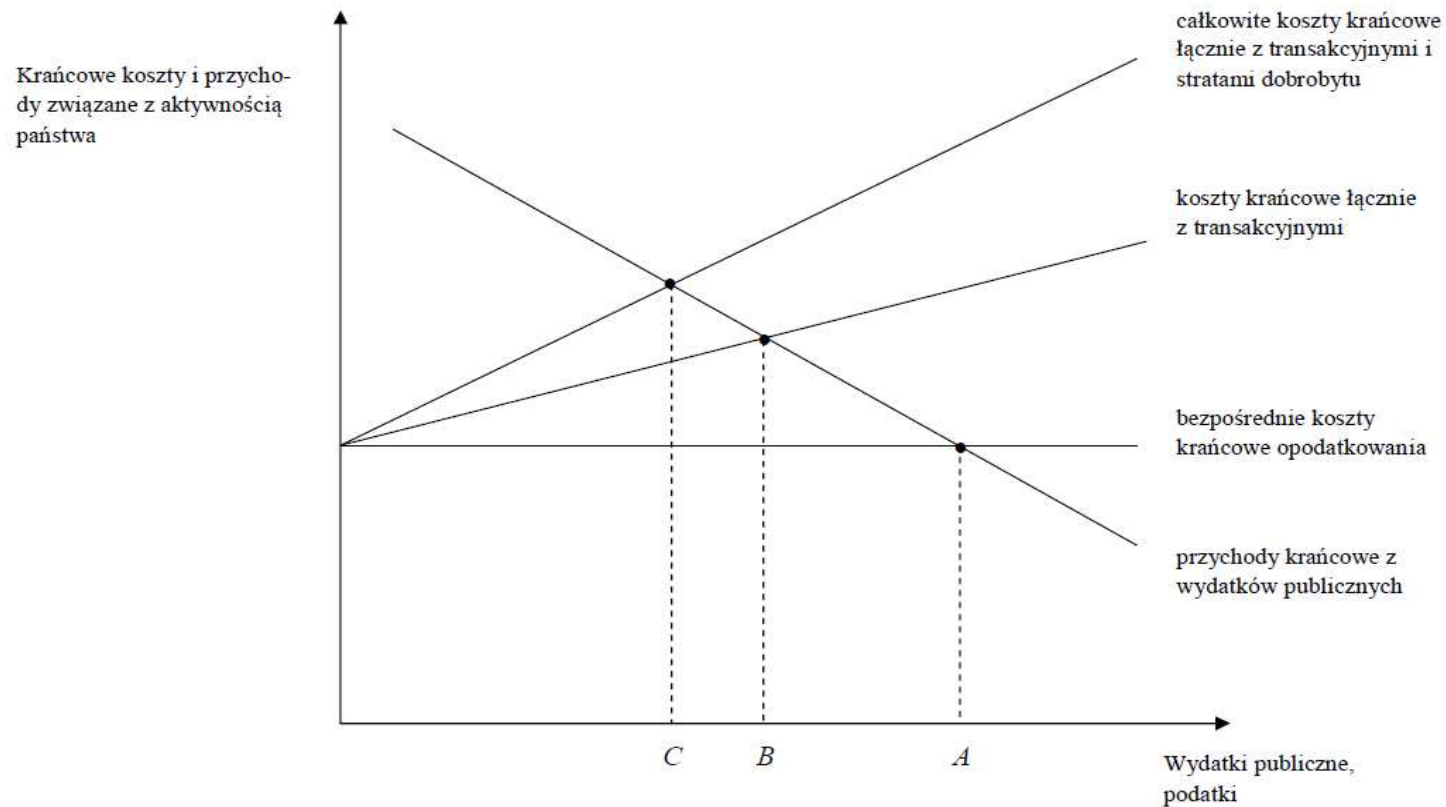
Źródło: opracowanie własne na podstawie: D. Brümmerhoff, Finanzwissenschaft, 10. Auflage, Oldenburg Verlag, München 2011.

Wpływ podatków na dobrobyt

Rodzaj podatku	Deformacje powodowane opodatkowaniem:		
	aktualnej konsumpcji dóbr	między aktualną a przyszłą konsumpcją dóbr	między dochodem (pracą) a czasem wolnym
▪ od ogólnej konsumpcji	nie	nie	tak
▪ dochodowy	nie	tak	tak
▪ ryczałtowy (jednolity, np. pogłówny)	nie	nie	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ch. B. Blankart, Öffentliche Finanzen in der Demokratie. Eine Einführung in die Finanzwissenschaft, 8. Auflage, Verlag Franz Vahlen, München 2011, s. 223.

Skutki różnych rodzajów strat dobrobytu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: D. Brümmerhoff, *Finanzwissenschaft*, 10. Auflage, Oldenburg Verlag, München 2011.

Formuła zmiany dobrobytu zaproponowana przez A.E. Boardmana

$$\Delta W = \gamma_c \Delta CS + \gamma_p \Delta \pi + \gamma_f \Delta FFS + \gamma_g \Delta GS$$

gdzie:

ΔCS – zmiana nadwyżki konsumenta,

ΔFFS – zmiana nadwyżki przypadającej czynnikom produkcji (renta Ricardo),

ΔGS – zmiana nadwyżki sektora rządowego,

$\Delta \pi$ – zmiana nadwyżki producenta w postaci zysków,

ΔW – sumaryczna zmiana dobrobytu,

$\gamma_c, \gamma_p, \gamma_f, \gamma_g$ – wagi.

Źródło: A.E. Boardman, D.H. Greenberg, A.R. Vining, D.L. Weimer, *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice*, Fourth Edition, Pearson Hall, New York 2011.

Wniosek 3

Instrumenty wydatkowe i dochodowe w rolnictwie powodują rozmaite deformacje alokacji zasobów i bodźców ekonomicznych, co redukuje efektywność, konkurencyjność i dobrobyt społeczny. Z drugiej natomiast strony mogą też pozytywnie oddziaływać na powyższe kategorie przez internalizację efektów zewnętrznych i dostarczanie dóbr publicznych oraz poprawę redystrybucji. Wynik netto ich stosowania jest zatem sprawą otwartą.

